

*Rapport från FoU-Jämt
2005:2*

Med Dagmars ögon

Henry Lundmark

Förord

Projektet "Med Dagnars ögon" fick anslag 2001 och var ett av de första som beviljades medel från FoU-enheten. Det har varit ett lite ovanligt och kreativt arbete i så motto att huvudpersonen, Dagnar Olsson, och personalen vid gruppboendet i Undersåker arbetat med foto och ord och meningar under drygt ett år utifrån Dagnars eget stora intresse för fotografering. Kring detta har personalen bl.a. med konstnärligt stöd samlats för att kategorisera och bearbeta materialet och på sätt kunna ge en bild av hur hon ser på olika aspekter av sin verklighet. Projektet har också inneburit en utvecklingsprocess för personalgruppen och bör kunna vara ett exempel och stimulans till andra grupper att våga arbeta med mer konstnärligt och kreativt innehåll i sin verksamhet.

Frågor om projektet kan ställas till:

Gruppboendet i Undersåker
Lodjursstigen 6
830 10 Undersåker
Tel 0647-303 69

Bengt Åkerström
Forskningsledare och redaktör

Med Dagnars ögon

Henry Lundmark

Abstrakt

Under rubriken "Med Dagnars ögon" har Dagnars Olsson och personalen vid gruppboendet i Undersåker jobbat med foto och text under drygt ett år inom ramen för ett FoU-projekt. "Råmaterialet" har varit Dagnars fotografier tagna av henne själv under årens lopp. Dessa har sorterats och kategoriserats, några har valts ut och bearbetats: beskurits, förstorats och ramats in. Till bilderna har textrader av Dagnars formulerats. Slutprodukten har varit föremål för en utställning i Folkets Hus i Östersund tidigare våren 2003. Fler är inplanerade.

Inledning

Dagmar Olsson, f -33, begåvningshandikappad och boende vid gruppboendet i Undersåker, Åre kommun, har tillsammans med boendets personal arbetat med en text- och fotoutställning under tiden december 2001 – mars 2003. Utgångspunkten har varit Dagmar Olssons stora fotointresse och gedigna bildmaterial, fotografier tagna av henne själv. Fotointresset har resulterat i ca ett tusental bilder som skulle kunna sorteras upp. Projektets arbetsnamn har varit ”Med Dagmars ögon”.

Deltagare i projektet:

Dagmar Olsson

Mikael Johansson

Carina Hedberg

Kerstin Wännman

Kenneth Jonsson

Sören Marklund

Torbjörn Forsberg

Lars Larsson

Henry Lundmark, enhetschef

Syfte

Att uppmärksamma och ”göra något” av Dagmar Olssons stora bildsamling.

- att sortera hennes bilder
- att Dagmar är med och berättar om bilderna
- att det skulle resultera i en portabel utställning
- att personalgruppen fick prova på att driva ett annorlunda projekt, något som står utanför ordinarie arbetsuppgifter och inom ett område som vi inte behärskade.

Frågeställningar

- vad kan man göra med Dagmars bilder?
- hur kan man sortera hennes bilder?
- hur kan man få text till bilderna?
- vad ska var och en i gruppen göra?
- vilka nya kunskaper kan detta ge?

Metod

Föremål för projektet var Dagmar själv samt personalgruppen på Gruppbofastaden i Undersåker.

Arbetsprocessen grundade sig i följande punkter:

- a) tillsammans med Dagmar välja ut bilder från givna rubriker (exempelvis glädje, sorg)
- b) tillfoga text utifrån samtal med Dagmar
- c) bildbearbetning med lämplig metod (datamanipulering, dataförstoring och screentryck) för att anpassa bilderna till utställningen
- d) parallellt föra löpande dagboksanteckningar utifrån varje insats som gjorts
- e) arbetet utförs (delvis i särskilt anpassad lokal, Fjällsätra samt i bildkonstnär Lars Larssons atelje.
- f) arbetet skulle ske 1 – 2 förmiddagar per vecka

Dagmar Olsson var mycket intresserad av att delta i projektet, vilket var en förutsättning. Hennes anhöriga informerades och gav klartecken.

Resultat

Arbetsprocessen

Hela personalgruppen samt enhetschef Henry Lundmark träffades vid några tillfällen och skissade på ett passande upplägg. För att vi i personalgruppen skulle kunna förverkliga projektidén beslutade vi oss för två introduktionsdagar, varav den ena handlade om bildkomposition (Bilddagen) och den andra om textskapande (Textdagen). **Bilddagen** genomfördes i en passande lokal vid Hållands Folkhögskola, Undersåker, under ledning av bildkonstnär Lars Larsson, som under hela projektets gång blev ett slags bollplank och mentor för gruppen. Dagen bestod av praktiskt arbete. Vi målade, klippte, ställde frågor och kritiserade varandras alster. Målet för dagen var att lära oss något om bildkomposition. **Textdagen** genomförde vi med hjälp av den kompetens som redan fanns i gruppen. Vi skrev korta berättelser och dikter, tittade på hur man kunde komprimera budskapet i en text och hitta ”rätt laddning” på orden.

Efter temadagarna blev Dagmar Olsson involverad i projektet. För att skapa ordning och få överblick sorterade och kategoriserade vi fotografierna, som vi uppskattar till något tusental. Under rubriker som exempelvis Sorg, Lycka, Ilska och Fest lade vi bilderna i olika mappar, ett tjugotal sådana. Ihop med Dagmar Olsson turades vi om att sitta hemma hos henne och i lugn och ro sortera. Därefter började vi specifikt titta efter ”bra bilder” i de olika mapparna, ihop med Dagmar Olsson helt enkelt finna fotografier som skulle säga något och passa i en utställning.

I samband med detta beslutade vi att dela upp oss i arbetslaget, där en grupp skulle fortsätta att jobba med bilderna och den andra arbeta med text. Samtidigt funderade alla på hur utställningen skulle kunna se ut. Vi tog fram prototyper på bilder i olika storlekar och format samt arbetade med olika förslag till montrar. Vid den här tiden bokade vi också utställningslokal (Folktes Hus i Östersund) och bestämde tidpunkt, som låg cirka sex månader framåt.

Bildgruppen

Bildgruppen och Dagmar Olsson förlade nu arbetet till Lars Larssons konstnärateljé. Ett fyrtiotal fotografier hade valts ut, dessa förstorades och kopierades i kommunens färgkopiator (av kostnadsskäl valde vi den lösningen) och resultatet blev tillfredsställande. Sedan ramade vi och monterade, ett ganska tidskrävande arbete.

Textgruppen

Textgruppen valde att sitta och samtala med Dagmar Olsson kring samma ämnen som var föremål för bildsorteringen. Förutsättningslöst och utan fotografier på bordet pratade vi med varandra, aldrig mer än två från personalen, samtidigt som vi antecknade. Kärnfulla citat valdes sedan ut av personalen, och handskrevs sedan av Dagmar Olsson. Vi förstorade och kopierade dessa och monterade dem på hårda pappskivor. Vissa citat skrevs ned på dator och bearbetades på samma sätt. Citaten skulle sedan hängas intill fotografierna på utställningen bestämde vi, inte som bildförklaringar utan som ett komplement och en del i konstverket.

Utställningen

När materialet var färdigställt skrev Dagmar Olsson inbjudningskort till vernissagen, till släktingar, vänner och andra berörda. Dagmar Olsson bestämde att utställningen skulle heta ”Mina kort som jag har tagit själv”. Vi tryckte upp en affisch som annonserade utställningen samt annonserade i lokalpressen. Dessutom skickade vi ett pressmeddelande till flera medier.

Dagen före vernissagen hängde vi bilderna och citaten på väggen i utställningslokalen i Folkets Hus i Östersund. Också det var ett tidskrävande arbete.

Ett femtiotal personer kom till vernissagen, där det bjöds på dricka med tillugg. Utställningen hängde i fjorton dagar och enligt personalen vid Folkets Hus var den välbesökt.

När detta skrivs hänger utställningen på biblioteket i Järpen, centralort i Åre kommun. Ambitionen är att presentera utställningen på fler platser framöver.

*mintä kort som jag
tagit själv*

Kommentarer från personal som varit involverad i projektet

Micke:

”När tillverkningen startade började jag känna mig lugn. Innan kände jag en stor osäkerhet. Det kändes svårt med 100 000 kronor i forskningspengar – tänk om det inte blev något resultat. I gruppen gjorde vi saker på olika sätt, och det blev ändå bra.”

Kenneth:

”Kul att lära sig montera en bild på ett proffsigt sätt. När första prototypen var klar tyckte jag det såg tjustigt ut. Jag gillar att jobba med händerna och kan tänka mig göra sånt här fler gånger. Jag har lärt mig jobba processinriktat, i det här fallet från planering till fotoutställning.”

Kerstin:

”Det var spännande i början, men sen hände inget. Ett tag kände jag mig intvingad i projektet. Det var inte roligt och jag ville hoppa av. När det började hända saker blev det lättare. Vernissagedagen var lyckad, folk var glada och Dagmar var glad. Nu har man lärt sig att hänga tavlor.”

Lasse:

”För min egen del har det varit ett roligt projekt. Jag var aldrig orolig att det inte skulle bli något. Bara det inte blev fiasko, tänkte jag, där gick min gräns. Det är svårt när man utsätts för en ny situation som man inte behärskar, att konkretisera det abstrakta man planerat i grupp.”

Tobbe:

”Jag undrar hur det hade gått om vi inte hade haft några som helst förkunskaper i gruppen? Nu har vi genomfört projektet, och det vi gjort är unikt. Jag funderar om Dagmar kanske borde ha involverats mer, och på vilket sätt? Det kändes jobbigt under döperioderna, när vi inte visste vad vi skulle göra. Men det är väl så att en blandning av olust och lust ingår i sånt här.

Henry:

”Man kan faktiskt. Fast man inte tror.”

Diskussion

Knappa förkunskaper om fotokonst och textbearbetning. Ringa erfarenhet av projektarbete. Dagmar Olsson och personalen vid gruppboendet i Undersåker hade mycket att sätta sig in i under arbetet med projektet ”Med Dagmars ögon”. Men viljan var stark att skapa något, både hos Dagmar och hos personalen. Snabbt insåg vi att det var mycket värdefullt att involvera en ”konstnärlig handledare” i projektet, Lasse Larsson, bildkonstnär till yrket. I våra diskussioner kring upplägg och utformning fanns han hela tiden med som bollplank och mentor.

Från början hände det inte mycket. Vi var osäkra på varandras färdigheter, vilka krav kunde vi ställa på varandra? Vi bestämde ganska snart att ingen i arbetslaget skulle ta sig an uppgifter som han eller hon inte kände för. Det tog tid, alla var ju osäkra på innehållet i arbetsuppgifterna. Vi gick och väntade ut varandra. Det var en ganska jobbig tid. Individerna i personalgruppen är förhållandevis ”åtgärdsinriktade”, därför upplevdes frustrationen extra mycket när inte mycket hände. Vi påminde varandra då och då om att detta är en process som tar tid, kanske en konstnärlig process?

Vi hade svårt att föreställa oss att arbetet skulle bära frukt bara av att ägna TID åt Dagmar, bilderna och varandra. Arbetsmetoderna växte fram, vi fick praktisera try and learn-konceptet. Vi kunde nog inte ha gjort på något annat sätt.

Det visade sig vara mycket lätt och tacksamt att jobba med Dagmar, om man följde hennes tempo. Det fick bli utsvävningar, fikapauser och prat om annat. Det gav faktiskt en extra krydda, timmarna under bildsorteringen var höjdpunkter. Många minnen och anekdoter från Dagmar, känslor och tankar som tog oss vidare i projektarbetet. I arbetet ihop med Dagmar fick vi stycka upp uppgifterna och koncentrera oss på en sak i taget. När uppgiften var klar introducerade vi Dagmar i nästa och så vidare. På så sätt blev arbetet begripligt för Dagmar, att prata om vad som skulle hända till exempel nästa månad var för oöppbart.

Textdelen i projektet blev inte som vi tänkt från början. Någonstans kände vi att bilderna talade för sig själva och mycket text i utställningen skulle inte tillföra något.

Personalen har lärt sig mycket. Vi har insett att saker kan ta tid när man jobbar konstnärligt ihop med begåvningshandikappade, dessutom har vi vässat färdigheterna i exempelvis ”motivseende” och bildmontering. Möjligen har vi i personalgruppen blivit mer lyhörda för varandra i våra ordinarie sysslor tack vare projektarbetet. Vi har varit ute på ”hal is” tillsammans, sagt ifrån, visat missnöje och uppmuntrat varandra i nya situationen som vi inte riktigt behärskat. Modet att prova nya grepp i verksamheten har ökat. Projektarbetet har inspirerat oss att tänka vidare mot nya projekt och arbetssätt. Vi pratar om att starta ett läs- och skrivprojekt på gruppboendet som skulle involvera alla på boendet, fem personer. Vi tar naturligtvis med oss erfarenheterna från projektet ”Med Dagmars ögon”.

FoU-Jämt är kommunernas forsknings- och utvecklingsenhet för socialtjänst och kommunal hälso- och sjukvård i Jämtlands län

Information om FoU-Jämt finns på hemsidan
fou.jamtland.net

Rapporter ur FoU-Jämts rapportserie kan beställas via post eller e-post

ISSN 1651-7253

FoU-Jämt · Mittuniversitet · 831 25 Östersund
foujamt@miun.se